

Дванадесет истории за духове¹

1. За духа на някакъв наемник от Рюйол, който помогнал на един човек да пренесе фасул

Някакъв човек яздел коня си, който бил натоварен с един модий фасул. Конят се спънал по пътя и си счупил пищяла. Като разбрал това, мъжът прехвърлил фасула върху собствения си гръб.

Докато вървял по пътя, той видял кон, изправен на задните си крака, а предните бил вдигнал във въздуха. Изплашен, човекът заклекл коня в името на Иисус Христос да не му причинява зло. Конят се приближил към него и подир малко се преобразил в купа сено, от чиято среда засияла светлина. Живият му рекъл: „Не ми сторвай зло!“ Тогава другият приел образа на човек и го заговорил. Духът казал името си, причината за състоянието си и как би могло да му се помогне. Сетне добавил: ”Позволи ми да пренесе фасула и да ти помогна.” Заел се и отнесъл товара до близкия поток, но не пожелал да го премине. Живият така и не разбрал как чувалът с фасул се намерил отново върху гръба му. Сетне съдействал за освобождението на духа от проклятието, поръчал литургия за него и призракът получил нужната му помощ.

2. За невероятното състезание между дух и жив човек по времето на крал Ричард Втори

Говори се, че един шивач на име Сноубол, връщайки се от Гилинг към дома си в Ампилфорд на кон, чул по пътя шум сякаш от къпеща се в потока патица. Сетне видял една птица, подобна на гарван, която закръжала около него и кацнала на земята. Ужасяващите ѝ крила сякаш предвещавали смъртта му. Шивачът слязъл

¹ R. M. James, *Twelve Medieval Ghost-stories*, in: *English Historical Review*, 37, 1922. Сборникът е съставен около 1400 година в Йоркшир.

от коня, за да улови гарвана и да види проблясващите огнени искри от двете му страни. Прекръстил го и го заклел в името на Бога да не му причинява зло. Гарванът отлетял с ужасяващ крясък, подобен на летящ във въздуха камък...².

Човекът се качил отново на коня си, но скоро същият гарван долетял насреща му, блъснал го от страни и съборил яздейния шивач от коня. Той останал да лежи проснат на земята, замаян, почти бездиханен и силно уплашен. После се изправил, възвърнал увереността си и влязъл в схватка с птицата с меча си, докато накрая не се изморил и не видял, че всъщност пронизва земята. Заклел духа и призовал Бога, казвайки: „Нека силата ти да не може да ми навреди и ти да си отидеш!“ Гарванът отлетял със страшен крясък, подобен на летяща във въздуха стрела. За трети път се явил на шивача, който от ужас бил поставил на гърдите си кръста на меча. Духът се преобразил в куче с верига. Като го видял, човекът си помислил следното, черпейки сили от вярата си: „Какво ще стане с мен? Ще го закълна в името на Светата Троица и на светата кръв Христова да говори с мен и да не пострада по никакъв начин, но да остане неподвижен и да отговаря на въпросите ми и да си каже името, причината за състоянието си и подходящия за него лек.“ Така и направил. След като бил заклет, духът простенал страшно и въздъхнал: „Направих така и така и поради това съм отлъчен. Отиди при свещеника и го помоли да ме освободи от проклятието. За мен трябва да се отслужат девет пъти по двадесет литургии. Избери едно от двете. Или се върни сам при мен тази нощ, носейки ми отговор относно нещата, които ти казах, и аз ще те науча как да се излекуваш, за да не се страхуваш от това да видиш междуременно горящ огън³; или плътта ти ще загние и кожата ти ще изсъхне, и скоро ще се свлече от теб. Знаеш, че днес не си слушал нито литургия, нито евангелието от Йоан, т.е. „В началото бе Словото...“, нито си видял благославянето на господното тяло и кръв. Затова те срещнах днес, иначе нямаше да имам достатъчно сила да ти се явя. И докато разговарял с него, духът станал огненочервен и човекът можел да види през устата му неговите вътрешности. Призракът говорел сякаш из недрата си, а не с език.

² Мястото е повредено.

³ Издателят споменава няколко писмено засвидетелствани истории, предаващи подобни сюжети, при които светлината на огъня се възприема като опасна след среща с дух.

Шивачът го помолил за разрешение да вземе на връщане със себе си спътник. Духът отвърнал: „Не, но носи със себе си четирите евангелия на евангелистите и написано свещеното име, т.е. „Иисус от Назарет”, понеже тук се скитат още два призрака, от които единият дори и заклет не е способен да говори. Той ще ти се яви или като огън, или като храст, а другият – в образа на ловец. Те са много опасни, когато ти се изпречат. Освен това ми се закълни в този камък, че няма да разгласяваш къде са костите ми, освен на свещениците, които ще отслужат литургия за мен и на други хора, които могат да ми помогнат и при които ще те изпратя от мое име.” Шивачът се закълел в камъка да не издава тайната, така както вече споменах. Сетне човекът закълел самия дух да отиде до Ходжбек, докато той се върне. Призракът отговорил с кръсък: „Не, не, не!” Шивачът рекъл: „Отиди тогава до Биландбанк!” Мъртвият се съгласил.

Човекът боледувал в продължение на няколко дни, но внезапно оздравял и отишъл в Ебон при споменатия от духа свещеник, който приживе го бил отлъчил от църквата, за да го помоли за опрощение. Отецът отказал, но повикал друг капелан, за да се консултира с него. Той от своя страна повикал още един, онзи пък – трети, колебаейки се дали да му дадат опрощение. Шивачът се обърнал към първия: „Отче, ти знаеш фактите, които ти прошепнах.” „Вярно, синко.” – отвърнал свещеникът.

Накрая след дълги разисквания между свещенослужителите самият шивач платил и дал пет златни монети. Получил опрощението, написано върху лист хартия и се закълел, че няма да разпространи съдържанието му сред мъртвите, а ще го зарови тайно в гробницата на прокълнатия, до главата му. С този лист отишъл при благородния изповедник брат Ричард от Пикеринг, за да попита дали текстът на опрощението е пълен и легитимен. Отецът потвърдил. Тогава шивачът обиколил всички свещенически ордени в Ебон и убедил повечето от тях да отслужат литургии за духа в продължение на два или три дни. Сетне се върнал у дома и заровил опрощението в гробницата, както му било наредено. След като всички обреди били изпълнени, шивачът се прибрал вкъщи. Един дързък негов съсед като разбрал, че същата нощ той трябва да разкаже на призрака какво е свършил в Ебон, го закълел, казвайки: „Няма да ти позволя да отидеш при духа, ако не ми издадеш

деня и часа, в който трябва да се срещнете.” Задължен по този начин, шивачът му казал, за да не обиди Бога. Като станал от сън, се обърнал към съседа си и му рекъл: „Аз тръгвам. Ако искаш да дойдеш с мен, да вървим, ще ти дам част от писанията, които нося със себе си поради страх от злите сили. Другият попитал: „Искаш ли да дойда с теб?” Шивачът отговорил: „Ти ще решиш. Не желая да те принуждавам.” Накрая съседът казал: „Върви тогава в името на Бога и Бог да е с теб във всичко.” Така рекъл.

Шивачът отишъл на уговореното място и нарисувал кръст, ограден в кръг. Носел със себе си четирите евангелия и други свещени книги. Застанал в средата на кръга, разположил по обиколката му четири медальона под формата на кръст, на които били изписани спасителните думи: „Иисус от Назарет”, както и други подобни слова, и зачакал идването на духа. Призракът дошъл, преобразен като коза, и обиколил три пъти кръга, викайки: „А-а-а!” След като попаднал под силата на клетвата, рухнал на земята и се изправил под формата на човек едър на ръст, ужасяващ и мършав, подобен на изображението на един мъртъв крал. Поискал да узнае дали шивачът е сполучил да изпълни поръчението. Човекът отвърнал: „Да, слава на Бога.”

Духът рекъл: „Аз стоях зад гърба ти, когато зарови опрощението ми и се изплаши. И нищо чудно, защото три дявола също бяха там, които по всякакъв начин ме измъчваха, след като ти ме закле още първия път, та чак до момента на опрощението ми, подозирайки, че скоро няма да имат власт да ме наказват. Знай, че при следващото пълнолуние аз и още тридесет духа ще преминем в небесното царство на вечната радост. Ти отиди при онзи поток и там ще откриеш широк камък. По вдигни го и под него ще намериш друг камък, наречен „песъчлив”. Измий цялото си тяло с вода, натъркай го с този камък и ще се излекуваш след няколко дни.” Шивачът го попитал за имената на другите духове и призракът му отговорил: „Не мога да ти кажа имената им.” Човекът го запитал за съдбата им и духът прибавил, че единият от тях бил мирянин, но воинствен човек, чужденец. Той бил убил бременната си съпруга и нямало да има за него опрощение преди деня на страшния съд. „Ще го видиш в образа на вол без уста, уши и очи и макар и под клетва, не е способен да го върне. Другият е набожен човек, явяващ се като

ловец, увенчан с рог. Той с божие то благоволение ще бъде опростен и заклет от едно малко момче, ненавлязло още в юношеска възраст.” Сетне шивачът попитал духа относно собствената си участ. Призракът отговори: „Ти задържаш неправомерно шапката и дрехата на един твой приятел и другар от война, която си водил отвъд морето. Върни му ги или ще си платиш скъпо.” Човекът рекох: „Не зная къде е.” Духът отвърна: „Живее в къща в близост до град Алневик.”

Отново попитал шивачът: „Кой е най-големият ми грях?” Призракът каза: „Аз съм отговорен за най-големия ти грях.” „Как така?” – запитал живият. „Понеже хората се провиняват спрямо теб, лъжейки и оскърбявайки и другите мъртъвци, като казват: „Този ли е мъртвецът, който шивачът закле, или този, или пък онзи?”

„Какво ще стане тогава?” – попитал човекът. – „Ще разкрия твоего име?” Духът отвърна: „Не. Но ако решиш да живееш на такова място, ще бъдеш богат, а ако живееш на друго, ще обеднееш и ще си спечелиш неприятели.” Накрая духът рекох: „Не мога да остана и да си говоря повече с теб.” След като се разделили, глухият, нем и сляп вол последвал шивача до дома му в Ампилфорд. Живият го закле по всички начини, които му били известни, но духът не могъл да отговори. Другият призрак, на който успял да помогне, го посъветвал да постави спасителните писания под главата си, докато спи. „Не казвай нищо повече или по-малко от това, което ще ти заръчам, гледай към земята и не поглеждай разпален с дърва огън тази нощ поне.” Шивачът се завърнал в дома си и няколко дни боледувал.

3. За духа на Робърт син на Робърт от Болтеби в Килбърн, заловен в гробище

Заслужава си да се разкаже как споменатият Робърт Младши след смъртта си бил погребан в гробище, ала имал навика да излиза от гроба си, да тревожи селяните и да ги плаши. Кучетата го следвали из селото и силно лаели по него. Младежите влезли в съвещание помежду си и предложили да се съберат на гробището и да го заловят, ако това по някакъв начин било възможно.

Хванал го Робърт Фокстън, докато духът излизал от гробището, и го възкачил върху църковния покрив. В това време друг един извикал силно: „Дръж го здраво, докато стигна до теб!“ Робърт му отвърнал: „По-скоро иди при енорийския свещеник, за да го закълне, понеже с божията помощ това, което съм заловил, здраво ще държа до пристигането на отеча“.

Енорийският свещеник пристигнал бързо и го закълел в името на Светата Троица и добродетелта Христова да отвърне на въпросите му. Щом бил заклет, духът заговорил сякаш из недрата и не с човешки глас, а като че ли кънтящ в празна бъчва. Той признал различните си грехове. Когато те били разкрити, свещеникът го освободил от проклятието, но задължил младежите, които го уловили, да не разкриват по никакъв начин изповедта му. С божията милост духът намерил покой навеки.

Говори се, че преди да бъде освободен от проклятието, имал навика да отива до домовете и прозорците на враговете си, под стените им, и да ги подслушва. Може би е търсел някого, който да излезе, за да го закълне да му съдейства да задоволи потребностите си. Разказват, че бил помощник и съучастник в убийството на някакъв човек, както и че е извършил и други злини, за които не е сега моментът да разкажа подробно.

4.

Древни автори предават, че мъж на име Якоб Танкерлат, някога ректор на Кереби, бил погребан в църквата на Белеланд. Той имал навика да излиза нощем и да се скита чак до Кереби. Една нощ дори извадил окото на своята наложница там.

Говори се, че абатът и клирът заповядали да се ексхумира тялото му и ковчега от гробницата. Ангажирали Роджър Вайнеман да го занесе чак до Търмър. Докато хвърляли ковчега във водата, воловете до такава степен се уплашили, че насмалко не се удавили. Дано не ме грози опасност, понеже разказвам тези истории. Аз както ги чух от по-възрастни хора, тъй ги и предадох. Всемогъщият

Бог да се смили над този дух, ако все пак е бил в числото на тези, които трябва да бъдат спасени.

5.

Следващата история също е удивителна. Говори се, че една жена уловила призрак и го занесла на гърба си в някаква къща. Това се случило пред много свидетели, един от които разказал какво видял: ръцете на жената потъвали дълбоко в тялото на призрака, сякаш плътта му се разкапвала и не била плътна, а прозрачна.

6. За един каноник от Нюбърг, заловен след смъртта си, когото (...)4 хвана

Случило се веднъж един човек да се заговори с надзирателя на сеячите, разхождайки се из полето. Изведнъж надзирателят хукнал да бяга, силно уплашен, а човекът започнал борба с някакъв призрак, който безсрамно разкъсал дрехите си. Най-сетне обаче човекът го надвил и заклел. Щом попаднал под силата на клетвата, духът изповядал, че бил много известен каноник от Нюбърг, отлъчен заради църковна сребърна утвар, която скрил на тайно място. Горещо замолил живия да отиде на въпросното място и да я вземе, за да я занесе на неговия приюр и да го помоли за опрощение. Човекът така и направил и намерил въпросната сребърна утвар на посоченото място. Духът бил опростен и сетне намерил покой. Мъжът обаче се разболял и страдал много дни. Но потвърдил какво му се явило под образа на каноник.

7.

⁴ Мястото е повредено

За дух, заклет на друго място, който изповядал, че бил тежко наказан, понеже бил работник на един човек, глава на семейство, но откраднал от него бали със сено, които дал на воловете си, за да изглеждат снажни и силни. Навлякъл си и друг грах – орял нивите си не дълбоко, а повърхностно, понеже желяел воловете му да бъдат охранени. Споделил също, че знае за едно място, в което имало петнадесет тежко наказани за извършените от тях престъпления. Помолил живия да се застъпи за него пред господаря му и да поиска снизхождение и опрощение, за да може да получи подобаващ лек.

8.

За друг дух, който следял Уилям от Братфорд и викал: „Хо, хо, хо!“ по три пъти в продължение на три ноци. На четвъртата се случило около полунощ Уилям да мине покрай непознати места на връщане от Ампилфорд и докато вървял по пътя, чул ужасяващ глас, който викал след него в далечината, сякаш от планински хълм. Скоро гласът извикал отново, но като че ли от по-близо. И трети път Уилям чул вика му, ала вече от кръстопътя пред себе си. Видял образ на призрачен кон. Кучето му тихо проскимтяло и силно уплашено, се скрило в краката на господаря си. Уилям заклет духа в името на Бога и в светата кръв Христова да си върви и да не препречва пътя му. Тогава духът се преобразил в платно с четири извити края и отлетял. От това може да се заключи, че призракът силно е желяел да бъде наложена клетва върху него и успешно да му се помогне.

9. За духа на човек от Атон в Кливеланд

Разказва се, че този дух в продължение на осемдесет мили преследвал един човек, който трябвало да го закълне. Когато най-сетне мъжът го заклет, изповядал,

че е бил отлъчен поради някаква причина (...) шест денария (...)⁵, но след освобождаването си от магията и полученото оправдание, почивал в мир.

Във всички тези деяния Бог показва, че като справедлив съдник не остава никое зло ненаказано и никое добро невъзнаградено.

Казват, че преди да бъде обвързан с клетва, призракът хвърлил един човек през ограда и го уловил от другата страна, докато онзи падал. След това в изповедта си казал: „Ако беше постъпил преди всичко така, нямаше да ти навредя (...)“⁶ по тези места бе уплашен и аз извърших това...

10. Как разкайващ се след изповед крадец изчезнал пред очите на един демон

Случило се някога в Ексън един копач, усърден работник и чревоугодник, да похапва в някаква стаичка за слугите на обширен дом, който имал множество помещения с общи стени; там бил разположен и един килер. Този копач, прочее, когато огладнявал, имал навика честичко да се качва по някаква стълба до килера, да си отрязва от закаченото на тавана месо, да го готви и подир това да похапва дори по време на Велики пости. Господарят на дома, виждайки, че от месото е било рязано, разпитал домашните си за това обстоятелство. Всички обаче отrekli и свалили подозрението от себе си чрез клетви. Той заплашил, че възнамерява да отиде при някакъв магьосник, практикуващ черна магия, за да разбере чрез него това чудно събитие. Щом чул това, въпросният копач силно се уплашил, отишъл при монасите, признал в изповед простъпката си и бил опростен чрез светото тайнство.

Господарят на дома, както и заплашил, отишъл при магьосника, а онзи намазал с биле едно момче и чрез своите заклинания поискал да узнае от него какво вижда. То отвърнало: „Виждам слуга с подстригани коси“. Казал му: „Закълни, прочее, него да ти се яви във възможно най-красивата си форма“. Така и направило. И потвърдило момчето: „Виждам изключително красив кон“. После

⁵ Повредено място

⁶ Неясно и повредено място

съзряло човек в такъв образ, сякаш копачът се качвал по стълбата и отрязвал от месото, докато конят го следвал неотлъчно. Духовникът попитал: „Какво правят сега човекът и конят?” Детето отвърнало: „Ето, той готви и изяжда месото”. И отново запитано: „А какво върши в момента?”, момчето отговорило: „Вървят заедно към църквата на братята. Но конят изчаква пред вратите, а човекът влиза и коленичил, разговаря с един от братята, който поставя ръката си върху главата му”. Отново попитал духовникът момчето: „Какво правят сега?” Отговорило му: „И двамата в един момент изчезнаха от погледа ми и вече не ги съзирам и не зная със сигурност къде са.”

II.

Съществува предание, че някакъв човек от Кливеланд на име Ричард Рунтре оставил бременната си съпруга и отишъл на поклонение на гроба на свети Яков с мнозина други. Пренощували в една гора в близост до главния път. Всеки от тях бял буден през определена част от нощта (заради страха, който нощта буди у хората), а останалите спели спокойно. Случило се в онзи момент от нощта, когато героят на тази история бил на пост, той да чуе силен грохот, сякаш голямо множество преминава по главния път. И наистина – видял духове, които яздели коне, овце и волове, както и други зверове: всякакъв добитък – това били жертвените животни на мъртъвците⁷.

Тогава Ричард видял малко бебе, което се реело над земята върху кожена обувка. Той го заклекл и попитал кой е и защо лети по подобен начин. Детето отвърнало: „Не трябва да налагаш върху мен клетва, понеже ти си баща ми, а аз – твоят син, който съпругата ти пометна и сега лежа погребан, без кръщение и име.” Като чул това, поклонникът свалил ризата си, облякъл с нея детето си и му дал име в името на Светата Троица. Взел със себе си старата обувка като свидетелство за

⁷ Касае се за практика, която предполага ритуал (вероятно дори църковен) на посвещаване на животно при смърт в семейството.

станалото. Момченцето, което преди се реело над земята, след като получило вече име, силно се възраждало и изправено на собствените си крака, проходило.

След края на поклонението Ричард поканил на вечеря приятелите и близките си и поискал от съпругата си кожените си обувки. Тя му показала едната, но другата не могла да намери. Тогава съпругът извадил обувката, с която летяло детето, и жената се смаяла. Акушерките признали истината за смъртта и погребването на момченцето във въпросната обувка. Съпругът се развел със съпругата си, понеже бил бащата на починалото дете. Струва ми се обаче, че това силно е огорчило Бога.

12. За сестрата на възрастния Адам от Лонд, заловена след смъртта си според древно предание

Интересна е и историята на тази жена, която била погребана в гробището на Амплифорд. Скоро след смъртта ѝ тя била уловена от Уилям Троуър старши и след като била поставена под силата на клетва, изповядала, че нощем посещава улицата си, защото била поверила документи на своя безчестен брат Адам. Причината за това била стара вражда между нея и съпруга ѝ. Тя изпитвала недоверие към него и децата си, поради което дала документите на брат си.

След смъртта ѝ обаче нейният брат прокудил със сила съпруга ѝ от дома му - една малка ферма с прилежащите ѝ земи в близост до Ампилофорд, и от един поземлен имот в Хеслартън.

Жената помолила Уилям да предаде на брат ѝ да върне документите на съпруга и децата ѝ и да им възстанови земите. По никакъв друг начин не можела да има покой преди деня на Страшния съд. Уилям, съгласно наставленията ѝ, предал желанието ѝ на Адам. Братът отказал да върне документите, казвайки, че не вярва на думите му. Уилям му рекъл: „Вярна е всяка моя дума и с божията помощ ще чуеш скоро сестра си сама да потвърждава това”. На следващата нощ отново я уловил и я завел в стаята на Адам. Тя заговорила за документите. Брат ѝ отвърнал твърдо по отношение на тях: „Дори ако се скиташ вечно, пак няма да ги върна.” Тя казала с въздишка: „Нека Бог отсъди между мен и теб по този въпрос. Знай, прочее,

че до смъртта ти аз няма да намеря покой. Но след като напуснеш този свят, ти ще се скиташ на мое място.”

Говори се още, че дясната му ръка увиснала и станала съвсем черна. Когато го питали за причината, казал, че я е разтегнал в много битки и лъжливи клетви.

На жената било наложено с клетва да отиде на друго място поради страха от нощните същества и уплахата на местното население. Моля за прошка, ако случайно съм я засегнал, пишейки нещо невярно. Казват също, че Адам младши след смъртта на Адам старши върнал част от имуществото на наследника.

превод: **Ирина Симова**